

ANTON PAVLOVIČ ČEHOV

—

Debeli i mršavi

Pripovijetke

Odabrala i s ruskoga prevela

Irena Lukšić

Hrvatsko filološko društvo
biblioteka *književna* smotra

disput

Zagreb, 2019.

RADOST

Bila je ponoć. Mitja Kuldarov, uzbuđen i raščupan, uletio je u sobu svojih roditelja te potom brzo prošao kroz sve sobe. Roditelji su se već spremali za počinak. Sestra je ležala u postelji i čitala posljednju stranicu romana. Braća gimnazijalci spavala su.

– Otkud ti? – začudili su se roditelji. – Što ti je?

– Ah, ne pitajte! Nikako nisam očekivao! Ne, nikako nisam očekivao! To je... to je čak nevjerovatno!

Mitja se počeo smijati i sjeo je u naslonjač jer se nije mogao držati na nogama od sreće.

– To je nevjerovatno! Ne možete zamisliti! Pogledajte!

Sestra je skočila s postelje, zaogrнула se pokrivačem i prišla bratu. Gimnazijalci su se probudili.

– Što ti je? Kakvo ti je to lice?

– To je od radosti, mamice! Sad me zna cijela Rusija! Cijela! Prije ste samo vi znali da na svijetu postoji koleški registrator* Dmitrij Kuldarov, a sad to zna cijela Rusija! Mamice! O, Bože!

* Najniži čin u državnoj službi.

[Sve su bilješke prevoditeljčine.]

Mitja je poskočio, trčao po svim sobama i opet sjeo.

– Ama što se dogodilo? Govori jasno!

– Vi živite kao divlje zvijeri, novine ne čitate, ne obraćate nikakvu pozornost na javnost, a u novinama ima tako mnogo izvrsnih stvari! Ako se nešto dogodi, odmah je svima poznato, ništa se ne može sakriti! Kako sam sretan! O, Bože! U novinama pišu samo o slavnim ljudima, a sad su i o meni nešto objavili!

– Što kažeš? Gdje?

Tata je problijedio. Mama je pogledala ikonu i prekrížila se. Gimnazijalci, samo u kratkim noćnim košuljama, skočili su i prišli svojem starijem bratu.

– Da! O meni pišu! Sad za mene zna cijela Rusija! Vi, mamice, spremite ovaj broj za uspomenu! Čitat ćemo ga ponekad! Pogledajte!

Mitja je iz džepa izvukao novine, dao ih ocu i prstom pokazao mjesto zaokruženo plavom olovkom.

– Čitajte!

Otac je stavio naočale.

– Ama čitajte!

Mama je pogledala ikonu i prekrížila se. Tata se nakašljao i počeo čitati:

“Dvadeset devetog prosinca u jedanaest sati navečer koleški registrator Dmitrij Kuldarov...”

– Vidite li, vidite li? Dalje!

“... koleški registrator Dmitrij Kuldarov, izlazeći iz pivnice na Maloj Bronoj u Kozihinovoj kući i nalazeći se u pijanom stanju...”

– To smo Semjon Petrovič i ja... Sve je do potankosti opisano! Nastavite! Dalje! Slušajte!

“... i nalazeći se u pijanom stanju, poskliznuo se i pao pod konja kočijaša koji je ondje stajao, Ivana Drotova, seljaka iz sela Durikine, Juhnavski kotar. Preplašeni konj pre-

gazio je Kuldarova, prevukao preko njega saonice, u kojima je bio moskovski trgovac Stepan Lukov, te pojurio niz ulicu, ali su ga zadržali kućepazitelji. Kuldarov, koji je u početku bio u nesvijesti, odveden je u policijsku postaju gdje ga je pregledao liječnik. Udarac koji je dobio u zatiljak...”

– To je od ruda, tata. Dalje! Čitajte dalje!

“... koji je dobio u zatiljak lakše je prirode. O događaju je sastavljen zapisnik. Ozlijeđenome je pružena liječnička pomoć...”

– Naložili su da se zatiljak moči hladnom vodom. Jeste li sad vidjeli? Ha? Tako nešto! Sad je krenulo po cijeloj Rusiji! Dajte ovamo!

Mitja je zgrabio novine, složio ih i gurnuo u džep.

– Otrčat ću do Makarovih i pokazati im... Moram još pokazati Ivanickima, Nataliji Ivanovnoj, Anisimu Vasiljiču... Trčim! Zbogom!

Mitja je stavio kapu s kokardom i, likujući, radostan istrčao na ulicu.

1883.

ČINOVNIKOVA SMRT

Jedne lijepe večeri sjedio je isto tako lijep uredski intendant Ivan Dmitrič Červjakov u drugom redu sjedala i gledao kroz dogled *Cornevilleska zvona**. Gledao je i osjećao se na vrhuncu blaženstva. No odjednom... U pričama se često susreće to “no odjednom”. Autori imaju pravo: život je tako pun iznenađenja! No odjednom njegovo se lice namrštilo, oči izbuljile, dah zastao... odmaknuo je dogled, nagnuo se i... aciha!!! Kihnuo je, kao što vidite. Kihanje nikome i nigdje nije zabranjeno. Kišu i seljaci i policajci, ponekad čak i tajni savjetnik. Svi kišu. Červjakov se nimalo nije zbunio, obrisao se rupčićem i kao svaki pristojan čovjek pogledao oko sebe: da nije koga uznemirio svojim kihanjem? No onda se zbunio. Vidio je da je starčić koji je sjedio ispred njega, u prvom redu, brižljivo rukavicom brisao čelu i vrat i nešto mrmljao. U starčiću je Červjakov prepoznao generala Brizžalova koji je služio u Ministarstvu prometa.

“Poprskao sam ga!” pomislio je Červjakov. “Nije moj šef, nego tuđi, no ipak je neugodno. Treba se ispričati.”

* Opereta francuskog skladatelja Roberta Planquettea.

Červjakov se nakašljao, nagnuo naprijed i šapnuo generalu na uho:

– Oprostite, vaše prevashodstvo, poprskao sam vas... neočekivano sam...

– Ništa, ništa...

– Zaboga, oprostite. Ja... nisam htio!

– Ah, sjedite, molim vas! Pustite me da slušam!

Červjakov se zbunio, glupavo nasmiješio i zagledao se na pozornicu. Gledao je, no blaženstvo više nije osjećao. Počeo ga je mučiti nemir. U stanci između činova prišao je Brizžalovu, prošao kraj njega i skupivši hrabrost promrmljao:

– Poprskao sam vas, vaše prevashodstvo... Oprostite... Ja... nisam namjeravao...

– Ah, koješta... Već sam zaboravio, a vi stalno jedno te isto! – rekao je general i nestrpljivo pomaknuo donju usnu.

“Zaboravio, a u očima mu zloba”, pomislio je Červjakov i sumnjičavo pogledavao generala. “Neće ni govoriti. Trebao bih mu objasniti da to nikako nisam htio... da je to zakon prirode, inače će pomisliti da sam htio pljunuti na njega. Sad neće pomisliti, ali kasnije će pomisliti!...”

Kad je došao kući, Červjakov je ispričao ženi o svojoj nespretnosti. Žena je, kako mu se učinilo, odveć lakomisleno shvatila što se dogodilo; samo se prestrašila, a kasnije, kad je saznala da je Brizžalov “tuđi”, smirila se.

– Ipak ti idi i ispričaj se – rekla je. – Pomislit će da se ne znaš ponašati u društvu!

– Pa baš u tome i jest stvar! Ispričao sam se, a on se nekako čudno držao... Ništa pametno nije rekao. A i nije bilo vremena za razgovor.

Sutradan je Červjakov obukao novi frak, ošišao se i krenuo Brizžalovu objasniti... Kad je ušao u generalovu sobu

za primanje, ugledao je mnogo molitelja, a među njima i samoga generala koji je već počeo primati molbe. Nakon što je ispitao nekoliko molitelja, general je podigao pogled i na Červjakova.

– Jučer u *Arkadiji*, ako ćete se sjetiti, vaše prevashodstvo – počeo je uredski intendant – kihnuo sam i... neočekivano vas poprskao... Opros...

– Ma, nije vrijedno spomena! Pustite to! Što vi želite? – obratio se general sljedećemu molitelju.

“Ne želi govoriti!” pomislio je Červjakov blijedeći. “Ljuti se dakle... Ne, to se ne može tako ostaviti... Objasnit ću mu...”

Kad je general završio razgovor s posljednjim moliteljem i krenuo u unutarnje odjele, Červjakov se uputio za njim i promrmljao:

– Vaše prevashodstvo! Ako se usuđujem uznemiravati vas, vaše prevashodstvo, činim to iz osjećaja, mogu reći, kajanja!... Nije bilo namjerno, sami izvolite znati!

General je napravio zlovoljan izraz i odmahnuo rukom.

– Pa vi se jednostavno rugate, milostivi gospodine! – rekao je skrivajući se iza vrata.

“Kakvo ruganje?” pomisli Červjakov. “Nema tu nikakvog ruganja! General a ne može shvatiti! Kad je tako, ja se više neću ispričavati tom hvastavcu! Neka ide kvragu! Napisat ću mu pismo, ali neću ići k njemu! Bogme neću!”

Tako je razmišljao Červjakov idući kući. Pismo generalu nije napisao. Mislio je, mislio i nikako nije mogao smisliti to pismo. Sutradan je sam morao otići generalu i objasniti mu.

– Jučer sam vas dolazio uznemiravati, vaše prevashodstvo – promrmljao je kad je general podigao upitan pogled – ne zato da bih se rugao, kako ste izvoljeli reći. Ispričavao sam se zato što sam kihnuo i poprskao vas... a rugati vam

se nisam ni pomislio. Smijem li se rugati? Kad bismo se rugali, znači da ne bismo imali poštovanja prema osobama... ne bismo...

– Van!!! – odjednom se izderao general koji je sav poplavio i počeo se tresti.

– Što? – tiho je upitao Červjakov obamirući od straha.

– Van!!! – ponovio je general i zatoptao nogama.

U Červjakovljevu se trbuhu nešto otkinulo. Ništa nije vidio, ništa nije čuo, krenuo je prema vratima, izašao i odvukao se... Kad je makinalno stigao kući, ne skidajući frak legao je na divan i... umro.

1883.

ZLOČESTI DJEČAK

Ivan Ivanič Lapkin, mladić ugodne vanjštine, i Ana Semjonovna Zamblicka, mlada djevojka prćasta nosa, spustili su se niz strmu obalu i sjeli na klupu. Klupa se nalazila uz samu vodu, među gustim grmljem mladog ivika. Divno mjestište! Ako tu sjednete, skriveni ste od svijeta – vide vas jedino ribe i pauci koji poput munja kližu po vodi. Mladi ljudi bili su naoružani udicama, mrežicama, posudicama s crvima i ostalim ribičkim rekvizitima. Čim su sjeli, odmah su počeli pecati.

– Drago mi je što smo napokon sami – počeo je Lapkin osvrćući se. – Moram vam reći mnogo toga, Ana Semjonovna... – Jako mnogo... Kad sam vas prvi put ugledao... Kod vas grize... Tada sam shvatio zbog čega živim, shvatio sam gdje je moj idol kojemu moram posvetiti svoj čestit, težak život... Mora da velika grize... Kad sam vas ugledao, prvi put sam se zaljubio, strastveno zaljubio! Nemojte još vući... neka bolje zagrize... Recite mi, draga moja, preklinjem vas, mogu li računati – ne na uzajamnost osjećaja, ne! – to ne tražim, ne usudim se čak ni pomisliti na to – mogu li računati... Vucite!

Ana Semjonovna podigla je ruku sa štapom, trgnula i vrisnula. U zraku je bljesnula srebrnasto-zelena riba.

– Bože moj, grgeč! Oh, oh... Brže! Otkinuo se!

Grgeč se otkinuo s udice, počeo se koprcati po travi prema rodnoj matici i... pljus u vodu!

U trci za ribom Lapkin je umjesto ribe nekako neočekivano zgrabio ruku Ane Semjonovne i nehotice je pritisnuo na usne... Ona se trgnula, no već je bilo kasno: usta su se neočekivano stopila u poljubac. Ispalo je to nekako neočekivano. Nakon poljupca slijedio je drugi poljubac, zatim prisege, uvjeravanja... Sretni trenuci! No u ovom zemaljskom životu ne postoji ništa apsolutno sretno. Sretno obično u sebi nosi otrov ili se otruje nečime izvana. Tako je bilo i ovaj put. Dok su se mladi ljudi ljubili, odjednom se začuo smijeh. Pogledali su na rijeku i ukočili se: u vodi je stajao dječak, gol do pojasa. Bio je to Kolja, gimnazijalac, brat Ane Semjonovne. Stajao je u vodi, gledao mlade ljude i zlobno se smijao.

– A-a-a... ljubite se? – rekao je. – Baš lijepo! Reći ću mami.

– Nadam se da ćete kao pošten čovjek... – promrmljao je Lapkin crveneći se. – Uhoditi je podlo, a prepričavati niško, gnusno i odvratno... Pretpostavljam da ćete kao pošten i plemenit čovjek...

– Dajte rubalj pa neću reći! – kazao je plemeniti čovjek. – Ili ću reći.

Lapkin je iz džepa izvadio rubalj i dao ga Kolji. On je stisnuo rubalj u mokroj šaci, zafučkao i zaplivaao. A mladi ljudi taj se put više nisu ljubili.

Drugi dan Lapkin je donio Kolji iz grada boje i loptu, a sestra mu je darovala svoje kutijice od pilula. Zatim mu je morala pokloniti i puceta sa psećim njuškicama. Zločestom se dječaku sve to očito jako sviđalo, pa ih je, da dobije još vi-

še, počeo uhoditi. Kud god Lapkin s Anom Semjonovnom, tud i on. Ni na trenutak ih nije ostavljao same.

– Podlac! – škrgutao je zubima Lapkin. – Kako je mali, a kako velik podlac! Što će od njega biti kasnije?!

Cijeli lipanj Kolja nije dao mira sirotim zaljubljenicima. Prijetio je potkazivanjem, pratio ih i tražio darove; i sve mu je bilo malo, te je na kraju počeo govorkati o džepnom satu. I što učiniti? Morali su mu obećati sat.

Jednom za ručkom, kad su jeli vafle, on se odjednom počeo smijati, namignuo je i upitao Lapkina:

– Da kažem? Ha?

Lapkin je strašno pocrvenio i umjesto vafila zagrizao je ubrus. Ana Semjonovna ustala je od stola i pobjegla u drugu sobu.

U takvim uvjetima mladi su se ljudi nalazili do kraja kolovoza, kad je Kolja proplakao, sve do dana kad je Lapkin, naposljetku, zaprosio Anu Semjonovnu. O, kako je to bio sretan dan! Nakon što je porazgovarao s roditeljima zaručnice i dobio dozvolu, Lapkin je najprije odjurio u vrt i potražio Kolju. Kad ga je našao, zamalo je briznuo u plač od ushićenja i uhvatio je zločestog dječaka za uho. Dotrčala je Ana Semjonovna, koja je također tražila Kolju, i uhvatila ga za drugo uho. Trebalo je vidjeti kakvo se zadovoljstvo ocrtavalo na licima zaljubljenih dok ih je Kolja molio:

– Dragi, divni, mili, neću više! Joj, joj, oprostite!

Zatim su oboje shvatili da sve vrijeme dok su bili zaljubljeni jedno u drugo nijednom nisu osjetili takvu sreću, takvo neobuzdano blaženstvo kao u trenucima dok su vukli za uši zločestog dječaka.